

PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA GIA ĐÌNH TRONG GIÁO DỤC LÝ TƯỞNG CÁCH MẠNG, ĐẠO ĐỨC LỐI SỐNG CHO THANH, THIẾU NIÊN VIỆT NAM HIỆN NAY

VŨ VĂN CẢNH - PHẠM HOÀI AN

Gia đình là thiết chế quan trọng bậc nhất cho sự hình thành, nuôi dưỡng, giáo dục nhân cách, đạo đức, lối sống của mỗi người và là nhân tố đầu tiên có ảnh hưởng mạnh nhất đến quá trình hình thành, phát triển nhận thức và hành vi của mỗi cá nhân. Sự giáo dục của gia đình góp phần quan trọng trong xây dựng các giá trị chuẩn mực, đạo đức, lối sống, văn hóa. Giáo dục gia đình đặt “nền móng” cho sự hình thành “nhân cách gốc” đối với trẻ em; đồng thời củng cố, thúc đẩy, giữ gìn, ổn định sự phát triển nhân cách con người.

Ngày nay, trước những tác động của mặt trái cơ chế thị trường, sự phát triển của mạng xã hội, sự thâm nhập của đạo đức, văn hóa, lối sống tư sản vào nước ta trong quá trình hội nhập, công tác giáo dục truyền thống của gia đình đang chịu ảnh hưởng không nhỏ, sự pha tạp, đan xen giữa yếu tố truyền thống và hiện đại, giữa bản sắc và lai căng,... gặp phải những lúng túng, vướng mắc, bất cập, thách thức. Trong ứng xử gia đình đã chứng kiến những thái cực trái ngược, bất cập. Theo thống kê gần nhất của Bộ Công an: “tỷ lệ gây án ở tuổi vị thành niên trên địa bàn cả nước là 5,2% đối với người dưới 14 tuổi, 24,5% đối với người từ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi và 70,3% đối với người từ 16 đến dưới 18 tuổi”. Các hành vi phạm tội ở thanh, thiếu niên đang có chiều hướng ngày càng nghiêm trọng hơn với các tội danh như cướp tài sản, giết người, buôn bán, sử dụng ma túy...

Để phát huy hiệu quả vai trò của gia đình trong giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức lối sống cho thanh, thiếu niên hiện nay, thời gian tới cha mẹ cần có sự thấu hiểu, đồng cảm sâu sắc để có nội dung và phương pháp giáo dục phù hợp với từng lứa tuổi. Cùng với sự phát triển của xã hội, chế độ dinh dưỡng ngày càng được nâng cao, góp phần tạo nên những biến đổi sớm về mặt sinh lý nhất là ở giai đoạn dậy thì, khi con người sinh học (thể chất) phát triển quá nhanh, vượt trước sự phát triển của con người xã hội (tinh thần). Bên cạnh đó, môi trường xã hội hiện nay đã có nhiều thay đổi, nhất là thông tin, công nghệ thông tin cùng với kinh tế thị trường đã có không ít tác động mặt trái tới đời sống, tư tưởng, tình cảm của họ. Sự thấu hiểu sâu sắc, đồng cảm và chia sẻ với con cái là cơ sở quy định nội dung, phương pháp, hình thức giáo dục hiệu quả nhất của gia đình trong giáo dục.

Cùng với đó, nâng cao đạo đức, khả năng tự giáo dục và ý thức trách nhiệm trong giáo dục con cái cho các chủ thể giáo dục trong gia đình. Giáo dục gia đình đối với thanh, thiếu niên là một quá trình xã hội hóa diễn ra trên hai mặt. Một mặt, thanh, thiếu niên được học hỏi ở các bậc cha mẹ những kỹ năng, tri thức, kinh nghiệm, vốn sống, những giá trị chuẩn mực đạo đức, nhân cách truyền thống,... để trở thành con người xã hội, tiếp nhận giá trị văn hóa cộng đồng, cống hiến cho sự phát triển của đất nước. Mặt khác, trong đời sống hàng ngày, người cha và người mẹ đều có những cách thức

gây ảnh hưởng riêng biệt đối với con cái. Bằng cách này hay cách khác, họ đã chuyển các giá trị vào nhân cách của con cái thông qua việc nêu gương.

Giữ gìn và phát triển hệ thống các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam, xây dựng môi trường văn hóa gia đình, môi trường văn hóa xã hội. Văn hóa gia đình thể hiện trong mọi hành động sống hàng ngày, thể hiện trình độ hiểu biết, phẩm chất đạo đức, kỹ năng thái độ, tri thức, kinh nghiệm, nghệ thuật nuôi dạy con cái của các bậc cha mẹ. Từ cách ăn, tiếng nói, đến khuôn mẫu hành vi, tác phong ứng xử, giao tiếp, cảm xúc, tình cảm, lối sống của các thành viên trong gia đình, cộng đồng và xã hội là những biểu hiện của văn hóa gia đình, có khả năng “nhào nặn” nhân cách cho trẻ em một cách hiệu quả và bền vững nhất.

Ngoài ra, cần kết hợp giáo dục gia đình, nhà trường và xã hội. Gia đình và nhà trường là hai thiết chế, hai môi trường giáo dục chính thức, đặc trưng của từng thiết chế được bộc lộ rõ rệt và bổ sung cho nhau. Giáo dục gia đình mang tính cá biệt của cuộc sống tự nhiên, tình cảm, huyết thống, cởi mở linh hoạt thiết thực, thống nhất lợi ích giữa “người dạy và người học”, mặt mạnh này bổ sung cho sự thiết hụt của giáo dục nhà trường. Phối hợp chặt chẽ giữa các thiết chế gia đình, nhà trường và xã hội để khai thác điểm mạnh, khắc phục điểm yếu, tăng cường tương hỗ trong quá trình giáo dục lý tưởng, đạo đức, lối sống thanh, thiếu niên./.